

اثرات تبدیل روستا به شهر بر کیفیت زندگی: وضعیت اقتصادی - اجتماعی مطلوبیت سکونتگاهی (مطالعه موردی: شهر زیارت در شهرستان شیروان)

دنیا گزل کوهی^۱، صمد ایزانلو^۲

چکیده

بیشتر کشورهای در حال توسعه، برای بهبود کیفیت زندگی، کاهش نابرابری، دوگانگی و کاهش مهاجرت روستائیان به شهرهای بزرگ راهبردهای متفاوتی انجام داده‌اند. از مهمترین آنها، تبدیل روستاها به شهرهای کوچک و تقویت آنهاست که پیامدهای مختلفی همچون عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در زندگی ساکنان آن منطقه نمایان می‌شود. این پژوهش به بررسی تأثیر شهر شدن زیارت بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی و مطلوبیت سکونتگاهی ساکنان در سال ۱۳۹۶ می‌باشد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و گردآوری اطلاعات پیمایشی با استفاده از پرسشنامه خودساخته پژوهشگر بوده، جامعه آماری اهالی شهر و نمونه آماری ۱۰۲ نفر که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. از نرم‌افزار SPSS و آزمون T تک نمونه‌ای برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با سطح معناداری آزمون کلموگروف اسمیرونف استفاده شده است. توزیع نرمات در سه متغیر نرمال بوده، نتایج آن: ۱- شهر شدن زیارت بر کیفیت زندگی ساکنان تأثیر دارد؛ ۲- شهر شدن زیارت بر وضعیت اقتصادی - اجتماعی زندگی ساکنان تأثیر ندارد؛ ۳- شهر شدن زیارت بر ساماندهی مطلوبیت سکونتگاهی تأثیر دارد. آزمون پیرسون در سطح اطمینان ۹۵ درصد از ضریب همبستگی جدول بحرانی ($r=0.195$) کمتر، افزایش سن بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی جامعه تأثیر ندارد و افزایش تحصیلات بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی تأثیر ندارد، ولی بر مطلوبیت سکونتگاهی تأثیر دارد، با افزایش تحصیلات مطلوبیت سکونتگاهی نیز افزایش می‌یابد.

واژگان کلیدی: شهر شدن، کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی، مطلوبیت سکونتگاهی

کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری donya15181@gmail.com

کارشناسی‌ارشد مدیریت استراتژیک، معاون برنامه‌ریزی و امور عمرانی فرمانداری شیروان

مقدمه

در سال‌های اخیر، تحقیقات فراوانی در زمینه اهمیت، نقش و جایگاه شهرهای کوچک و روستا شهرها در برنامه‌های توسعه به ویژه در توسعه منطقه‌ای و روستایی و نیز در ارتباط با فرایند تبدیل روستا به شهر و نقش آن در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی، در قالب پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد و رساله‌های دکترای دانشگاه‌های مختلف کشور و نیز مقالات و طرح‌های تحقیقاتی مختلف، صورت پذیرفته است، که همگی آنها بر نقش و اهمیت ایجاد و تقویت شهرهای کوچک و روستا شهرها در توسعه روستایی و منطقه‌ای تاکید گردیده است (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۹). ساکنان اغلب روستاهای بزرگ و یا روستاهای مجاور هم به دلایل مختلفی از جمله ارتقاء وجه اجتماعی، بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی سکونتگاه خود علاقمند و پیگیر تبدیل روستای خود به شهر هستند. در حال حاضر رشد شهرنشینی به سه طریق رخ می‌دهد، افزایش طبیعی جمعیت در شهرها، مهاجرت روستائیان به مناطق شهری، و تبدیل نقاط روستایی به شهر که خود این روش، به سه طریق زیر صورت گرفته است:

الف) رشد جمعیت در روستاهای پرجمعیت، آنها را به نقاط شهری تبدیل کرده است؛

ب) ادغام روستاها با یکدیگر، حد متعارف جمعیت نقاط شهری را در آنها به وجود آورده و موجب تبدیل آنها به کانون‌های شهری شده است؛

ج) روستاهایی که در پیرامون و حوزه نفوذ شهرها قرار داشته‌اند با توسعه فیزیکی این شهرها خود به فضاهای شهری بدل گردیده و در دل این شهرها هضم شده‌اند (ایزدی خرامه، ۱۳۸۰: ۹).

در ادامه از جمله تأثیرات فزاینده شهرگرایی شتابان، بر ساختار فضایی و جمعیتی ایران در نیم قرن اخیر، رشد فزاینده تعداد شهرهاست که از طریق تبدیل مراکز روستایی به شهرهای کوچک بوده است (کریمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸)، و باید به این نکته نیز توجه کرد که شهرهای کوچک می‌توانند در توسعه نواحی روستایی و کاهش فقر در آنها موثر باشند و خدمات عمومی (مراقبت‌های بهداشتی، آموزشی و دولتی)، خدمات اختصاصی (تجاری، حمل‌ونقل و شخصی)، برای خود و مراکز روستایی آماده می‌کنند. اینگونه شهرها در عین حال دسترسی به بازارها را برای تولید و نهاده‌ها، کالای مصرفی و همچنین اشتغال و فرصت‌های سرمایه‌گذاری تا حدودی برای ساکنان فراهم می‌سازند و افزون بر آن در جذب موقت و دائمی مهاجران از نواحی روستایی موثراند. در چنین شرایطی هریک از این نقش‌ها این قابلیت را دارند که برخی از تأثیرات مثبت را بر توسعه و کاهش فقر بگذارند (Kammeier, 2003: 12). شهرهای کوچک می‌توانند ابزار موثر و کارا برای بهبود پیوندهای روستایی- شهری نیز باشند (Gaile, 1992: 131). از طرف دیگر، آنها می‌توانند بعنوان حلقه واسط بین نواحی روستایی و سطوح بالاتر سلسله مراتب شهری عمل کنند (Pederson, 1995: 79).

اصولاً شهرهای کوچک دو نوع خدمات شهری ارائه می‌کنند:

- ۱- خدماتی که عمدتاً مورد استفاده ساکنان خود شهرها قرار می‌گیرند: مانند مدارس؛
- ۲- خدماتی که دارای بعد منطقه‌ای هستند و این کارکردها نیز علاوه بر ساکنان شهر به روستاهای اطراف نیز فایده می‌رسانند، مانند عرضه نهاده‌های کشاورزی و خدمات اعتباری.

برای پویایی و توسعه شهرهای کوچک، بیشتر تلاش‌ها می‌بایست در تهیه و ارائه خدمات و نیز سرمایه‌گذاری در آنهایی که بتوانند برای مردم منطقه سودمند باشند و برای حوزه نفوذ نیز کاربرد داشته باشند و همچنین مردم ساکن در این حوزه نیز از آنها بهره‌مند شوند، انجام گیرد (Bajracharya, 1995). همچنین در صورت توجه به شهرهای کوچک مشکلات کمبود مسکن، بیکاری، ترافیک و غیره در شهرهای بزرگ که بیشتر به دلیل عدم توجه به عملکرد چنین شهرهایی است تا حدودی تعدیل خواهد شد (ابراهیم-زاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۲).

در واقع اساساً شکل‌گیری شهرهای کوچک بعنوان پایین‌ترین سطوح مراکز شهری و کانون‌های واسطه‌ای میان سکونتگاه‌های شهری و روستایی در اصلاح و تکمیل سازمان و روابط فضایی بین شهر و روستا اهمیت ویژه‌ای دارند که شکل‌گیری این شهرها به انسجام فضایی می‌انجامد و موجب ایجاد و تقویت پیوند فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی ساکنان هر منطقه می‌شود و بدین ترتیب نه تنها شهرهای مذکور به عدم تمرکز فعالیت‌ها

- و خدمات در سطوح ملی و منطقه‌ای کمک می‌کنند بلکه یکپارچگی کارکرد شهر و روستا را نیز باعث می‌شوند. ۱۳۱
- شهرهای کوچک همچون کانون‌هایی برای دامنه وسیعی از خدمات فرهنگی و اجتماعی موثر بر دگرگونی شرایط اقتصادی بیشتر روستائیان عمل می‌کنند، این شهرها می‌توانند دسترسی به خدمات اساسی و امکانات رفاهی و آموزشی را برای بخش عمده‌ای از ساکنان روستاها فراهم سازند (Omaja, 1987: 87-90). همچنین این شهرها با وجود نقاط قوت و فرصت‌های متنوع، به لحاظ مدیریتی به ویژه در امور مالی با مشکلات زیادی (از جمله منابع مالی ناپایدار، ضعف نیروی انسانی و فنی و ...) روبرو هستند و از این‌رو، نیازمند مدیریت ویژه نیز می‌باشند (ایراندوست و امینی، ۱۳۹۰: ۹۱).

بیشتر به شهرهای کوچک بعنوان یک فرصت اقتصادی اجتماعی و زیست‌محیطی نگریسته شده است (نظریان و بهارلویی، ۱۳۹۲: ۶۲). همواره دانشمندان و محققان در پی یافتن عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی افراد هستند. زیرا عدم شناسایی عوامل موثر بر کیفیت زندگی مردم در قلمروهای گوناگون بشری، نه تنها پیامدهای غیرمنتظره و ناگواری را به دنبال خواهد داشت، بلکه با کاهش میزان رضایتمندی از زندگی در میان افراد، جامعه، نیروی انسانی مولد و توانمند خود را نیز در طول زمان از دست خواهد داد (دانش و همکاران، ۱۳۹۳: ۴).

در ادامه به بررسی اهداف اصلی این پژوهش در سه جنبه زیر به روش آزمون T و پیرسون می‌پردازیم:
 - آگاهی از تاثیر افزایش سن و تحصیلات بر کیفیت زندگی ساکنان روستای ارتقاء یافته به شهر زیارت؛
 - آگاهی از تاثیر افزایش سن و تحصیلات بر ساختار اقتصادی^۱ اجتماعی ساکنان روستای ارتقاء یافته به شهر زیارت؛

- آگاهی از تاثیر افزایش سن و تحصیلات بر ساختار سکونتگاهی ساکنان روستای ارتقاء یافته به شهر زیارت.
 فرضیه‌های پژوهش نیز باتوجه به اهداف بیان شده به صورت زیر می‌باشد:

- به نظر می‌رسد افزایش سن و تحصیلات بر کیفیت زندگی ساکنان این منطقه تاثیر دارد؛
 - به نظر می‌رسد افزایش سن و تحصیلات بر وضعیت اقتصادی- اجتماعی زندگی ساکنان این منطقه تاثیر دارد؛

- به نظر می‌رسد افزایش سن و تحصیلات بر ساماندهی مطلوبیت سکونتگاهی ساکنان این منطقه تاثیر دارد.
 زیارت نیز باتوجه به سیاست‌های اخیر مبنی بر افزایش تعداد شهرهای ایران در سال ۱۳۹۳، از روستا به شهر ارتقا یافته است که براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت ۴۶۵۰ نفری داشته که این رقم در سرشماری سال ۱۳۹۵ به ۴۱۷۹ نفر رسیده است و باتوجه به اینکه شهر زیارت در جذب جمعیت، روند ملایمی داشته است و همچنین باتوجه به جمعیت زیارت در دو سرشماری متوالی می‌توان نتیجه گرفت که این شهر یکی از مواردی است که تصمیمات سیاسی در ارتقای آن از روستا به شهر نقش داشته است.

۱۳۲

این پژوهش در سال ۱۳۹۶ انجام گرفته و به بررسی سه مولفه کیفیت زندگی، ساختار اقتصادی^۲ اجتماعی و ساختار سکونتگاهی در این شهر کوچک می‌پردازد، البته باید به این نکته توجه کرد که مدت زمان کوتاهی از ارتقا روستا زیارت به شهر می‌گذرد ولی در همین مدت کوتاه جهت بهبود کیفیت زندگی و ساختار سکونتگاهی ساکنان تلاش مثبتی انجام گرفته است ولی در جهت بهبود ساختار اقتصادی^۳ اجتماعی اقدام چندانی انجام نگرفته است و باید ادارات مرتبط به دنبال برنامه‌ریزی‌های متناسب در این زمینه باشند تا این شهر نقش خود را بعنوان یک شهر کوچک به خوبی ایفا کند و باعث رونق و اعتبار شهر زیارت شود از سوی دیگر افزایش سن بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی- اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی جامعه مورد پژوهش تاثیر ندارد، افزایش تحصیلات بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی- اجتماعی تاثیر ندارد، ولی افزایش تحصیلات بر مطلوبیت سکونتگاهی تاثیر دارد و در نتیجه با افزایش تحصیلات مطلوبیت سکونتگاهی نیز افزایش می‌یابد.

۱- مبانی نظری

بررسی‌های اغلب کشورها حاکی از آنند که نتیجه اجرای سیاست تقویت و توسعه شهرهای کوچک عمدتاً مثبت و سازنده است و موارد منفی آن بسیار ناچیز است و در تمامی کشورها عمومیت ندارد. از جمله نتایج

مثبت این سیاست، کند شدن روند مهاجرت به شهرهای بزرگتر و جذب مهاجران در شهرهای کوچکتر، توزیع متعادل تر جمعیت و امکانات و فعالیتها در درون کشورها، بهبود نظام سلسله مراتب سکونتگاهی شهری، افزایش تعداد شهرهای کوچک، تأثیرگذاری شهرهای کوچک بر توسعه نواحی روستایی تحت پوشش خود، تقویت پیوندهای شهری روستایی، و نظایر اینها می باشد (ایزدی خرامه، پیشین: ۱۲).

امروزه دولت روابط گسترده و پیچیده‌ای با روستاها برقرار نموده است و یکی از راه‌های نفوذ و تأثیر خود در جوامع روستایی را در تاسیس شهرهای کوچک جستجو می‌نماید از همین رو شاهد افزایش تعداد شهرهای ۵ تا ۲۵ هزار نفر هستیم که غالباً براساس اهداف خدمات روستایی بنا شده‌اند و کانون‌ها و اهرم‌هایی برای کنترل مهاجرت روستائیان به شهرهای بزرگ به شمار می‌روند (نظریان، ۱۳۷۵: ۶۰).

از سوی دیگر شهرها به سرعت در حال دگرگونی در ابعاد مختلف کالبدی و سایر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشند. همچنان که شهرهای موجود روز به روز در حال رشد و گسترش هستند. روزانه در اقصی نقاط جهان شهرهای جدیدی ظهور می‌یابند که در هر مکان و در هر فضای جغرافیایی معیار و مبنای خاصی در تعیین شهر بودن آنها مدنظر قرار می‌گیرد، اما آنچه پیش از هر شکل دیگر از انواع اشکال شهر شدن مورد توجه و بحث‌انگیز است مرتبط با تصمیمات سیاسی است که در آن برای شهر شدن نقاط، ابعاد مختلف استاندارد شهرنشینی و شهرگرایی در نظر گرفته نشده و صرفاً تصمیم سیاسی زمینه پیدایش شهری را فراهم

می‌سازد. در ایران مبنای تعیین کننده یک فضای جغرافیایی تحت عنوان شهر معیاری است که وزارت کشور ۱۳۳ آن را برابر با ۱۰ هزار نفر در نظر گرفته است؛ اما امروزه شاهد پیدایش شهرهایی هستیم که در آنها معیار و مبنای وزارت کشور چندان موثر واقع نشده است و تنها تلاش‌های دست‌اندرکاران سیاسی بوده که زمینه شهر شدن و دایر شدن شهرداری را در این نقاط فراهم نموده است، نه تنها نمایندگان سیاسی این نواحی بلکه مردم ساکن در نواحی روستایی نیز تمایل و گرایش بسیاری به شهر شدن روستای خود دارند (علینقی، ۱۳۷۸: ۱۲۷). بطور کلی طی سال‌های اخیر، توسعه شهرهای کوچک از طریق ارتقای روستاها به شهر، بعنوان یکی از سیاست‌های اصلی بهبود کیفیت زندگی نواحی روستایی در ایران مورد توجه قرار گرفته است و در این مسیر طی چند دهه اخیر، تعداد زیادی از نقاط روستایی به شهر ارتقا یافته‌اند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۳). شهرهای کوچک ایجاد شده بعنوان پایگاهی برای انتشار نوآوری‌ها و فناوری جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد (Abou-Korin, 2014: 381). برخی از مطالعات نیز مؤید کارکردهای بالقوه و بالفعل توسعه‌ای تبدیل مراکز روستایی به شهر می‌باشد، زیرا شهرهای کوچک روستایی با ایجاد فرصت‌های شغلی غیر زراعی و ارائه خدمات مورد نیاز، در کاهش مهاجرت روستائیان به شهرهای بزرگتر نقش مؤثری ایفا نموده و زمینه توزیع متعادل جمعیت، امکانات و سرمایه را فراهم می‌آورند (افتخاری و ایزدی خرامه، ۱۳۸۱: ۱۲). در

روند توسعه شهری، نیروهای فشار شهری بسیار قوی می‌نماید در نتیجه کشاورزان مالک زمین به سوداگری زمین می‌پردازند و از سرمایه‌گذاری روی زمین‌های خود پرهیز نموده و زمین را تنها برای فروش آماده نگه می‌دارند، درحالی‌که در صورت توقف سوداگری زمین کشاورزان حتی، زمین‌های کم حاصل خود را به زیرکشت می‌برند (شکوئی، ۱۳۹۳: ۲۹۱). بنابراین با کوتاه کردن دست سوداگران زمین می‌توان به آینده شهرهای کوچک در زمینه‌های اشاره شده امید داشت تا بتواند نقش خود را در شبکه تعاملات اجتماعی به درستی انجام دهد. روستاها، شهرهای کوچک و مادرشهرها در یک شبکه تعامل اجتماعی، دادوستد متقابل، خدمات، کالاها، تولیدات، فرآورده‌های کشاورزی و عرضه عقاید به هم می‌رسند (همان، ۲۹۳).

در ادامه از نقطه‌نظر فرصت‌های اشتغال در بازارهای شهر، نه تنها شغل‌های غیرکشاورزی برای خانواده‌های روستایی فراهم می‌سازد بلکه برای ساکنان شهرها و مهاجران روستایی نیز محل‌های جدید اشتغال ایجاد می‌کند (همان، ۲۹۴). اما فشار افزایش جمعیت و به دنبال آن فشار بر زمین‌های کشاورزی موجود نمی‌تواند برای همیشه دوام یابد، بنابراین فرصت‌های اشتغال در بخش‌های غیرکشاورزی شهرهای کوچک اعتبار و اهمیت بسیاری می‌یابد.

از جهات دیگر بررسی شهرهای کوچک در ابعاد تقویت پیوندهای روستایی^۵ شهری تاثیر مطلوبی بر بهره‌وری و تولید کشاورزی و رفاه روستایی و ثبات منطقه‌ای می‌نهد. چنین ابعادی عبارت‌اند از بهبود در بازارهای کشاورزی و خدمات در مراکز بازاری، تمرکز خدمات عمومی سطح بالا در مراکز شهری برگزیده، افزایش مشاغل در شهرهای کوچک در نواحی روستایی، بهبود حمل‌ونقل درون منطقه‌ای که به رفت‌وآمدهای روزانه بین شهر و حومه و مهاجرت دورانی کمک می‌کند (UNCHS Habitat, 1985: 37). برای بهبود پیوندهای روستایی و شهری از طریق شهرهای کوچک، توجه به پیوندهای فیزیکی (راه‌های ارتباطی) بسیار اساسی است. مطالعات انجام شده در آمریکای لاتین نشان می‌دهد که گسترش حمل‌ونقل شهری و امکانات ارتباطی، نه تنها توسعه شهرهای کوچک را سبب می‌شود بلکه زمینه‌ای را برای یکپارچگی و به هم پیوستگی بازارهای این نواحی فراهم می‌آورد (شکوئی، پیشین: ۲۶۹).

منطق بکارگیری شهرهای کوچک برای بهبود پیوندهای روستایی - شهری، ریشه در نیازهایی از این دست دارد:

جذاب‌ترین و قانع‌کننده‌ترین منطق برنامه شهرهای کوچک، اهمیت پیوندهای روستایی^۵ شهری در رشد اقتصاد بازار کشاورزی است و گسترش بخش کشاورزی در رشد اقتصادی برخی از اقتصادهای در حال توسعه نقش تعیین‌کننده دارد.

الف) نیاز به بهبود دسترسی بازارها برای نهاده‌های کشاورزی؛

ب) ایجاد زمینه‌های اشتغال برای نیروی کار مازاد روستایی؛

(ج) ایجاد بازار برای کالاهای کشاورزی (Gaile, Ibid: 133-134).

بطور کلی بررسی نوشتارهای تخصصی مرتبط با نقش شهرهای کوچک در توسعه روستایی و منطقه حاکی از وجود سه دیدگاه بدبینانه، خوش بینانه و واقع گرایانه در این زمینه است.

جدول (۱) دیدگاه‌های موجود در زمینه نقش توسعه‌ای شهرهای کوچک

شرح دیدگاه	نوع دیدگاه
<p>- مطرح شده در دهه‌های ۱۹۵۰-۱۹۶۰</p> <p>- توسعه حوزه نفوذ از طریق پخش و رخنه به پایین نواوری‌ها، خدمات و امکانات و ایجاد فرصت‌های شغلی</p> <p>- تمرکز دیدگاه بر رویکرد کارکردهای شهری در توسعه روستایی</p> <p>- پویا بودن شهرهای کوچک</p>	<p>خوش بینانه (فضایی- عملکردی)</p>
<p>- مطرح شده در دهه ۱۹۷۰</p> <p>- تأثیر منفی یا ناچیز بر روی توسعه پیرامون</p> <p>- مبادله نابرابر بین مراکز شهری و روستایی و به نفع شهر و به زیان روستا (استثمار نواحی روستایی)</p> <p>- ایفای نقش انگلی از سوی شهرهای کوچک و انتقال منابع به سمت مادر شهرها</p>	<p>بدبینانه (اقتصاد سیاسی)</p>
<p>- تأکید نکردن بر نقش منفی یا مثبت شهرهای کوچک</p> <p>- توجه به ویژگی‌های حوزه نفوذ و شهرهای کوچک</p> <p>- تعمیم ندادن و تجویز نکردن نقش شهرهای کوچک در سطح جهانی</p> <p>- مثبت بودن نقش توسعه‌ای شهرهای کوچک به صورت مشروط</p> <p>- لزوم توجه به تقویت پایه‌های اقتصادی شهر کوچک و حوزه نفوذ و تقویت پیوندها بین شهرهای کوچک و پیرامون</p>	<p>میانه (واقع بینانه)</p>

منبع: (کریمی و همکاران، پیشین و ایزدی خرامه، پیشین)

در نتیجه توفیق طرح شهرهای کوچک در روابط شهر روستا، بیشتر به انتخاب دقیق و مطلوب موقع شهرهای کوچک و اجرای موثر طرح‌ها وابسته است. موقع یک شهر کوچک باید برای اجرای برنامه‌های توسعه براساس ظرفیت‌های مطلوب اقتصادی حوزه نفوذ آن، ظرفیت‌های موجود آن در فعالیت‌های اقتصادی، سطوح فعلی، تأمین عوامل زیربنایی و در نهایت کاربرد مجموعه طرح در افزایش فعالیت‌های بازار شهرهای کوچک ارزیابی شود (شکوئی، پیشین: ۲۹۷)، و یکی از اهداف مهم هر نظام و ساختار اقتصادی سیاسی و اجتماعی در جهان، تأمین حداکثر رفاه اقتصادی و اجتماعی مردم است (Fanni, 2010: 58). کیفیت زندگی ارتباط متقابل میان

جامعه، سلامت، اقتصاد و شرایط محیطی است که انسان و توسعه اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد (Schyns & Jeroen, 2004: 5). بطور کلی رویکرد کیفیت زندگی شهری، تلاشی در جهت ایجاد شهر سالم و فراهم آوردن خدمات شهری مناسب و در دسترس برای همگان در چارچوب پایداری است (Rahnemaei, 2010: 225).

۲- پیشینه تجربی

اسکندری ثانی و سرای (۱۳۸۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن در تعادل بخشی ناحیه‌ای: ریوش شهرستان کاشمر»، به بررسی تثبیت جمعیت شهر ریوش در شهرستان کاشمر به این نتایج دست یافتند که این شهر در تثبیت و نگهداری جمعیت و گسترش کارکردها به نواحی پیرامونی و حوزه نفوذ و ارائه اشتغال، امکانات و تسهیلات ناموفق بوده است.

اسماعیل نصیری (۱۳۸۸)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی تأثیر نقش شهرهای کوچک در سازماندهی نظم فضایی: مطالعه موردی، شهر بومهن»، به این نتایج دست یافتند که این شهر در تثبیت و نگهداری جمعیت و ارائه اشتغال و امکانات و سازماندهی سکونتگاه‌های روستایی پیرامون خود موفق بوده است.

همچنین برقی و همکاران (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی رضایتمندی ساکنان مناطق روستایی در تبدیل نقاط روستایی به شهر»، با هدف بررسی روند جمعیت و نظرات ساکنان روستاهای ارتقا یافته به شهر و نقاط پیرامونی آن بوده به این نتایج دست یافتند که تبدیل نقاط روستایی به شهر، با افزایش میزان رضایت از محل سکونت، افزایش امیدواری به بهبود شرایط زندگی در آینده و افزایش ارائه خدمات به ساکنان، باعث تثبیت جمعیت و کاهش مهاجرت می‌شود.

حسین‌آبادی و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی نقش شهرهای نوپا و کوچک در تعادل بخشی سیستم‌های شهری، مطالعه موردی: شهر خشروودی»، به بررسی میزان رابطه روستاهای پیرامونی با شهرستان قیر و کارزین و توسعه اقتصادی-اجتماعی آنها و تاثیرگذاری عوامل جغرافیایی بر این مقوله پرداخته‌اند، که نتایج‌شان حاکی از وجود همبستگی بین میزان ارتباط روستاهای پیرامونی با شهر قیر در بسیاری از شاخص‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی بوده است.

کریمی و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تاثیرات سیاست تبدیل روستای دیلمان (واقع در شهرستان سیاهگل در استان گیلان) به شهر را در توسعه مناطق کوهستانی» بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که تبدیل دیلمان به شهر در رونق اقتصادی، بهبود شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی و ارتقای وضعیت کالبدی، محیطی تاثیر چندانی نداشته است.

فرخنده سپهوند (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل نقش رونیز در بهبود هریک از حوزه‌های مطالعاتی»، به این نتایج رسیدند که بیشترین بهبود به ترتیب مربوط به حوزه‌های کیفیت زیرساخت‌ها، سلامت و بهزیستی فردی و آموزش و فرهنگ است، همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهند که میزان فاصله از شهر رونیز عامل موثری بر سطح کیفیت زندگی روستاهاست.

صادقی قمشلو (۱۳۹۲)، براساس نتایج حاصل از پژوهش در مقاله‌ای تحت عنوان «فرایند تبدیل روستا به شهر در مناطق مورد مطالعه (شهرهای جنوبی استان اصفهان)»، دارای پیامدهای مثبتی همچون رضایتمندی از تبدیل روستا به شهر و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و در عین حال، برخی پیامدهای منفی نظیر کاهش انسجام اجتماعی مردم، تغییر کاربری اراضی و تخریب آنها بوده است.

داود سمیعی‌پور (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل نظام شهری خراسان رضوی، شاخص‌های تمرکز شهری و نخست شهری»، نشان می‌دهند که در تمامی دوره‌های مورد مطالعه، با اضافه شدن شهرهای نوپا، نظام شهری منطقه به سمت تعادل نسبی حرکت نموده است.

کتایون بهارلوئی (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی کارکرد شهرهای کوچک در نظام شهری و توسعه منطقه‌ای: مطالعه موردی شهر نائین»، تقویت شهرهای کوچک می‌تواند راهکار مناسبی برای نیل به ساختار فضایی آن از طریق تزریق سرمایه متوازن و تعادل در سطح استان باشد.

جابر علیزاده (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی تأثیر سطح رضایت از کیفیت زندگی بر احساس امنیت اجتماعی: مطالعه موردی: روستا-شهر اصلاندوز»، باتوجه به اهمیت دو موضوع احساس امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی، پژوهش حاضر در پی بررسی ارتباط بین این دو موضوع در روستا شهرها ارتباط آنها در ابعاد مختلف با همدیگر کشف گردد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین ابعاد مختلف کیفیت زندگی و شاخص کلی احساس امنیت اجتماعی ساکنان ارتباط معناداری وجود دارد که این ارتباط در همه ابعاد مستقیم است. صدیقه لطفی (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی نقش شهرهای نوپا و کوچک در تعادل بخشی سیستم‌های شهری مطالعه موردی: شهر خسرودپی»، تغییر مکان‌های روستایی به مراکز شهری، می‌تواند شرایط بهتری را برای این کانون‌ها ایجاد نماید بدون آنکه منجر به مهاجرت روستا - شهری گردد.

حسین منصوریان (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی اثرات عینی و ذهنی الحاق روستا به شهر (مطالعه موردی: روستاهای پیرامون شهر نورآباد، استان لرستان)»، نتایج تحقیق نشان داد که الحاق روستا به شهر، فرایندی پیچیده، چندبعدی و چندمرحله است که به فراخور شرایط مکانی و زمانی، نیازمند اقدامات خاص خود است در بیشتر معرف‌های بررسی شده، وضعیت ساکنان پس از الحاق روستا به شهر بهبود یافته است. در میان مولفه‌های حاصل از تحلیل عاملی، چهار مولفه وضعیت کالبدی روستا، میزان تولید و انگیزه

فعالیت در بخش کشاورزی و دامداری، دسترسی به امکانات و تأسیسات زیربنایی مهمترین پیش‌بینی کننده‌ای میزان رضایت از الحاق روستا به شهر هستند.

بهروز محمدی یگانه^{۱۳۹۶}، در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل اثرات روابط شهر و روستا در مهاجرت‌های روستا شهری^{۱۳} مطالعه موردی: دهستان پشته زیلایی، شهرستان دهدشت»، نتایج بیان می‌کند بعد اقتصادی بیشترین تأثیر را در مهاجرت داشته است، بطور کلی روابط متقابل بین شهر و روستا در میزان مهاجرت روستائیان مورد مطالعه اثر گذاشته است. طبق بررسی‌ها، عواملی چون پایین بودن درآمدهای کسب شده از فعالیت‌های بخش کشاورزی، پایین بودن امکانات زیرساختی روستاهای ده بیت‌الله، دلیسوار و آبلک، فقدان شبکه‌های حمل‌ونقل، ضعف تولیدی در بخش کشاورزی، نبود شغل مناسب و نبود درآمد در روستاهای مورد مطالعه، باعث بالا بودن میزان مهاجرت در روستاهای مورد مطالعه شده است.

۳- روش تحقیق

روش‌های پژوهش، در واقع ابزارهای دستیابی به واقعیت به‌شمار می‌روند. روش‌های پژوهش متعدّدند و هر روش تا اندازه‌ای به کشف قوانین علمی کمک می‌کند. در هر پژوهش، محقق تلاش می‌کند تا مناسب‌ترین روش را انتخاب کند و آن روشی است که دقیق‌تر از روش‌های دیگر قوانین واقعیت را کشف می‌کند. شناخت واقعیت‌های موجود و پی‌بردن به روابط میان آنها مستلزم انتخاب روش پژوهش مناسب است. انتخاب روش پژوهش به عواملی مانند ماهیت موضوع پژوهش، اهداف و سوالات پژوهش، دامنه موضوع پژوهش و امکانات اجرایی بستگی دارد (حسن‌زاده، ۱۳۹۲: ۱۳۷).

روش پژوهش حاضر، باتوجه به موضوع پژوهش «ارتقا روستای زیارت به شهر و اثرات آن بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی، اجتماعی و ساماندهی مطلوبیت سکونتگاهی شهروندان» به روش توصیفی^{۱۴} پیمایشی انجام گرفته است. بدین دلیل توصیفی است که شرایط فعالیت‌ها و نگرش‌های حاکم توصیف گردیده است. در تحقیق توصیفی محقق به توصیف دقیق فعالیت‌ها، اشیاء، فرآیندها و اشخاص می‌پردازد. به عبارت دیگر، محقق در اینگونه تحقیقات سعی می‌کند تا «آنچه هست» یا «وضعیت موجود» را بدون هیچگونه دخالتی استنتاج ذهنی گزارش دهد و نتایج عینی از موقعیت بگیرد (حسن‌زاده، پیشین: ۱۴۲).

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه افراد بالای ۱۸ سال ساکن در شهر زیارت بوده است که تعداد آنان ۲۷۲۶ نفر می‌باشند. از این تعداد با استفاده از فرمول کوکران ۱۰۲ نفر بعنوان نمونه انتخاب شدند که این تعداد نیز به صورت تصادفی ساده مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. گردآوری داده‌ها در این پژوهش به دو صورت، کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. داده‌های این پژوهش نیز توسط یک پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شده است. این پرسشنامه دارای ۲۳ سوال می‌باشد، طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت ۵ درجه‌ای بوده است.

حداقل نمره این مقیاس ۲۳ و حداکثر آن ۱۱۵ و میانگین آن نیز ۶۹ می‌باشد. روایی این پرسشنامه توسط اساتید و خبرگان این رشته مورد تایید قرار گرفته است و جهت سنجش میزان پایایی پرسشنامه نیز تعداد ۳۵ پرسشنامه بطور تصادفی میان ۳۵ نفر از آزمودنی‌ها توزیع گردید و نتایج حاصل را با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار داده که در آن ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه (۰/۷۹ =) به دست آمد که این ضریب بیانگر آن است که سوالات پرسشنامه از پایایی لازم جهت اجرا برخوردار است و در واقع پرسشنامه‌ای که به صورت طیف لیکرت طراحی شده و جواب‌های آن چند گزینه‌ای می‌باشند، بکار می‌رود. پس از بررسی عادی یا نرمال بودن، کشیدگی یا چولگی توزیع داده‌ها، از آزمون شاپیرو-ویلک یا آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌شود تا از نرمال بودن داده‌ها اطمینان حاصل گردد. هنگام بررسی نرمال بودن داده‌ها ما فرض صفر مبتنی بر اینکه توزیع داده‌ها نرمال است را در سطح خطای ۵ درصد تست می‌کنیم. بنابراین اگر آماره آزمون بزرگتر مساوی ۰,۰۵ بدست آید، در این صورت دلیلی برای رد فرض صفر مبتنی بر اینکه داده نرمال است، وجود نخواهد داشت. به عبارت دیگر توزیع داده‌ها نرمال خواهد بود و با توجه به اینکه برای سطح معناداری آزمون کلموگروف اسمیرنوف در هر سه مولفه اصلی تحقیق بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد لذا با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت توزیع نمرات در این سه متغیر نرمال بوده است، بنابراین در هنگام تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از آزمون‌های گروه پارامتریک استفاده می‌شود. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار SPSS در رایانه ثبت شده است، سپس داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی بررسی گردیده ۱۳۹ است. در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، نمودار ستونی، میانگین و انحراف استاندارد استفاده شده است و از نظر سن، جنسیت، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات مورد بررسی قرار گرفتند. در بخش آمار استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تعمیم نتایج از آزمون‌های T استودنت و آزمون پیرسون استفاده شده است و سه فرضیه که براساس فرضیه صفر دال بر عدم وجود تفاوت معنادار در بین متغیرها و فرضیه پژوهش دال بر وجود تفاوت معنادار در بین متغیرهاست مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج هر بخش به صورت مفصل بیان شده است.

۴- محدوده مورد مطالعه

شهر زیارت که در فاصله ۵ کیلومتری شمال غربی شهرستان شیروان بین طول‌های شرقی ۵۲°، ۵۷° تا ۵۳°، ۵۷° و عرض شمالی ۲۶°، ۳۶° تا ۲۷°، ۳۷° قرار دارد و مساحت منطقه در محدوده طرح حدود ۱۵۷۰۷ هکتار است، دارای قدمت تاریخی ۴۰۰ ساله است. شهر از شمال به روستای محمدعلی‌خان و زمین‌های تکمران و از جنوب به جاده آسفالت‌شده شیروان بجنورد و از شرق به روستای خانلق و شیروان و از غرب به روستای منصورانم

حدود می‌گردد. جمعیت این شهر براساس آمار رسمی کشور و بر مبنای سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ برابر ۴۶۵۰ نفر و ۱۲۶۲ خانوار بوده که این رقم در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر برابر ۴۱۷۹ نفر و ۱۲۵۴ خانوار که تعداد ۲۰۶۹ نفر زنان و ۲۱۱۰ نفر مردان شده است. در نتیجه رشد جمعیت ۲/۱۱- شده است. این شهر تازه تاسیس در سال ۱۳۹۳ از روستا به شهر ارتقا یافت و به علت واقع شدن مرقد مطهر امامزاده حمزه بن موسی‌الرضا (ع) در این مکان که زیارتگاه مردم می‌باشد، به زیارت موسوم شده است. این رشد منفی شهر زیارت خود بیانگر این مطلب است که شهر کوچک در این دو سال نتوانسته نقش خود را در جذب جمعیت به درستی ایفا کند و از سوی دیگر می‌توان با توجه به جمعیت پایین و نزدیکی بیش از اندازه این شهر به شیروان نقش سیاست را در ارتقای این روستا به شهر را مشاهده کرد.

۵- یافته‌های تحقیق

۵-۱- یافته‌های توصیفی (دموگرافیک)

در این بخش تنظیم و طبقه‌بندی داده‌ها، نمایش ترسیمی و محاسبه مقادیری از قبیل نما، میانگین، میانه و ... می‌باشد که حاکی از مشخصات یکایک اعضای جامعه مورد بحث است. در آمار توصیفی اطلاعات حاصل از یک گروه، همان گروه را توصیف می‌کند و اطلاعات به دست آمده به دسته‌جات مشابه تعمیم داده نمی‌شود و در این مرحله یک گروه از افراد بالای ۱۸ سال ساکن شهر زیارت که تعداد آنان ۱۰۲ نفر بودند، مورد مطالعه قرار گرفت. این گروه از نظر سن، جنسیت، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات مورد بررسی قرار گرفتند و نتایج ذیل به دست آمده است.

جدول ۲) توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه برحسب سن آنان

شاخص‌ها متغیر (سن)	فراوانی	درصد	درصد واقعی	درصد تجمعی
بین ۱۹ تا ۲۹ سال	۳۴	۳۳,۳	۳۳,۳	۳۳,۳
بین ۳۰ تا ۳۹ سال	۲۵	۲۴,۵	۲۴,۵	۵۷,۸
بین ۴۰ تا ۴۹ سال	۲۹	۲۸,۴	۲۸,۴	۸۶,۳
۵۰ سال به بالا	۱۴	۱۳,۷	۱۳,۷	۱۰۰,۰
جمع	۱۰۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

جدول ۲ نشان می‌دهد بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی بین ۱۹ تا ۲۹ سال با ۳۳,۳ درصد و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۵۰ سال به بالا با ۱۳,۷ درصد بوده است. کوچکترین فرد ۱۹ سال سن دارد، مسن‌ترین آنها ۶۲ سال سن دارد و میانگین سن افراد مورد مطالعه نیز ۳۷,۴۳ سال بوده است. با توجه به اینکه بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۱۹ تا ۲۹ می‌باشد بیانگر این است که بیشترین پاسخ دهندگان پرسشنامه گروه سنی جوان می‌باشند و در واقع این شهر از جمعیت جوان بالایی برخوردار است و این جوانان در تلاش برای حضور پررنگ‌تر در جامعه و شهر خود می‌باشند و باید با برنامه‌ریزی‌های دقیق و مناسب‌تر، بیشتر از این نیروی کار جوان استفاده شود.

جدول ۳) توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه برحسب جنسیت آنان

شاخص‌ها متغیر (جنسیت)	فراوانی	درصد	درصد واقعی	درصد تجمعی
مرد	۷۳	۷۱,۶	۷۱,۶	۷۱,۶
زن	۲۹	۲۸,۴	۲۸,۴	۱۰۰,۰
جمع	۱۰۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

جدول ۳ نشان می‌دهد؛ بیشترین فراوانی مربوط به گروه مردان با ۷۱,۶ درصد و کمترین فراوانی مربوط به گروه زنان با ۲۸,۴ درصد بوده است که بیانگر حضور بیشتر جامعه مردان در سطح شهر جدید زیارت می‌باشد که نشان دهنده بافت سنتی و روستایی آن مبنی بر حضور پررنگ‌تر مردان در عرصه‌های مختلف می‌باشد.

جدول ۴) توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه برحسب سطح تحصیلات آنان

شاخص‌ها متغیر (سطح تحصیلات)	فراوانی	درصد	درصد واقعی	درصد واقعی
زیردیپلم	۴۳	۴۲,۲	۴۲,۲	۴۲,۲
دیپلم	۳۳	۳۲,۴	۳۲,۴	۷۴,۵
کارشناسی	۱۸	۱۷,۶	۱۷,۶	۹۲,۲
کارشناسی ارشد و بالاتر	۸	۷,۸	۷,۸	۱۰۰,۰
جمع	۱۰۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

جدول ۴ نشان می‌دهد؛ بیشترین فراوانی مربوط به دارندگان تحصیلات زیردیپلم با ۴۲,۲ درصد و کمترین فراوانی مربوط به دارندگان تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر با ۷,۸ درصد بوده است که خود بیانگر تحصیلات پایین و تفکرات روستایی در این منطقه می‌باشد که بیانگر بکارگیری نیروی کار جوان به جای ادامه تحصیل

می‌باشند، البته از سوی دیگر به دلیل وجود چندین مدرسه و دبیرستان در این شهر کوچک و همچنین نبود مراکز دانشگاهی برای ادامه تحصیل ساکنان این شهر از مقاطع تحصیلات پایین‌تری برخوردار هستند.

جدول ۵) توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه برحسب وضعیت تأهل آنان

شاخص‌ها متغیر (وضعیت تأهل)	فراوانی	درصد	درصد واقعی	درصد تجمعی
مجرد	۲۲	۲۱,۶	۲۱,۶	۲۱,۶
متأهل	۸۰	۷۸,۴	۷۸,۴	۱۰۰,۰
جمع	۱۰۲	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

جدول ۵ نشان می‌دهد؛ بیشترین فراوانی مربوط به گروه متأهلین با ۷۸,۴ درصد و کمترین فراوانی مربوط به گروه مجردین با ۲۱,۶ درصد بوده است که بیانگر این است که متأهلین بیشتری به پرسشنامه جواب دادند و از سوی دیگر ساختار این شهر کوچک طوری است که افراد با سن کم ازدواج کرده و بیشتر زندگی متاهلی دارند که نشأت گرفته از فرهنگ روستایی این شهر جدید می‌باشد.

جدول ۶) بررسی وضعیت نرمال بودن مولفه‌های اصلی مورد مطالعه

متغیرها شاخص‌ها	کیفیت زندگی	وضعیت اقتصادی - اجتماعی	وضعیت سکونت‌گاهی
فراوانی	۱۰۲	۱۰۲	۱۰۲
میانگین	۳۴,۴۷۰۶	۱۴,۳۹۲۲	۲۲,۸۰۳۹
انحراف معیار	۵,۴۳۶۷۸	۳,۶۶۴۵۴	۷,۳۹۵۵۳
مقدار آماره کلموگروف اسمیرنوف	۱,۱۱۹	۱,۰۹۹	۰,۸۳۳
سطح معناداری	۰,۱۶۴	۰,۱۷۹	۰,۴۹۱
نوع آزمون انتخابی	پارامتریک	پارامتریک	پارامتریک

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف یکی از مهمترین آزمون‌های آماری در نرم‌افزار SPSS محسوب می‌شود همچنین آزمون‌های پارامتریک، آزمون‌هایی هستند که توان آماری بالا و قدرت پرداختن به داده‌های جمع-آوری شده در طرح‌های پیچیده را دارند که در این آزمون‌ها داده‌ها توزیع نرمال دارند.

جدول ۶ نشان می‌دهد که سطح معناداری آزمون کلموگروف اسمیرنوف در هر سه متغیر بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد لذا با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت توزیع نمرات در این سه متغیر نرمال بوده است، بنابراین در هنگام تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از آزمون‌های گروه پارامتریک استفاده می‌شود.

۵-۲- یافته‌های استنباطی

آزمون‌های آماری مورد استفاده جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از یک گروه کوچک (نمونه) و تعمیم آن به جامعه موردنظر باتوجه به مقیاس اندازه‌گیری متغیرها، به دو گروه "پارامتریک" و "ناپارامتریک" تقسیم می‌شوند. آزمون‌های پارامتریک، به تجزیه و تحلیل اطلاعات در سطح مقیاس فاصله‌ای و نسبی می‌پردازند که حداقل شاخص آماری آنها میانگین و واریانس است. در حالیکه آزمون‌های ناپارامتریک، به تجزیه و تحلیل اطلاعات در سطح مقیاس اسمی و رتبه‌ای می‌پردازند که شاخص آماری آنها میانه و نما است (دلاور، ۱۳۷۸: ۲۱۵-۲۱۰).

از پرکاربردترین آزمون‌های پارامتریک می‌توان به آزمون T و آزمون تحلیل واریانس اشاره کرد. آزمون T، توزیع یا در حقیقت خانواده‌ای از توزیع‌ها است که با استفاده از آنها فرضیه‌هایی که درباره نمونه در شرایط جامعه ناشناخته است، آزمون می‌شود. اهمیت این آزمون (توزیع) در آن است که پژوهشگر را قادر می‌سازد با نمونه‌های کوچکتر اطلاعاتی درباره جامعه به دست آورد. آزمون T شامل خانواده‌ای از توزیع‌ها است (برخلاف آزمون Z) و اینطور فرض می‌کند که هر نمونه‌ای دارای توزیع مخصوص به خود است و شکل این توزیع از طریق محاسبه درجات آزادی مشخص می‌شود. به عبارت دیگر توزیع T تابع درجات آزادی است و هرچه درجات آزادی افزایش پیدا کند به توزیع طبیعی نزدیکتر می‌شود. از سوی دیگر هرچه درجات آزادی کاهش یابد، پراکندگی بیشتر می‌شود. خود درجات آزادی نیز تابعی از اندازه نمونه انتخابی هستند. هرچه تعداد نمونه ۱۴۳ بیشتر باشد بهتر است. از آزمون T می‌توان برای تجزیه و تحلیل میانگین در پژوهش‌های تک‌متغیری یک-گروهی و دوگروهی و چندمتغیری دوگروهی استفاده کرد (شیولسیون، ۱۳۹۵: ۸۶).

۵-۲-۱- آزمون فرضیات پژوهش در روش آزمون T

در این تحقیق سه فرضیه در نظر گرفته شده است که محقق با استفاده از شاخص‌های آمار استنباطی درصد پاسخگویی به آنها برآمده است. در تجزیه و تحلیل فرضیات:

- فرضیه صفر دالبر عدم وجود تفاوت معنادار در بین متغیرها است ($H_0 = 0$);
- فرضیه پژوهش دال بر وجود تفاوت معنادار در بین متغیرها است ($H_1 \neq 0$).

فرضیه اول این پژوهش عبارت است از: «به نظر می‌رسد شهر شدن روستای زیارت بر کیفیت زندگی ساکنان این منطقه تاثیر دارد».

جدول ۷) مفروضات آزمون T تک‌متغیره برای کیفیت زندگی

مقایسه میانگین نظری با میانگین اکتسابی							متغیر
مقدار T	مقدار T	مقدار T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نظری	میانگین اکتسابی	
۱۳,۸۷۸	۱,۹۶	۱۰۱	۰۰۰	۲۷	۳۴,۴۷۰۶	۷,۴۷۰۶	

داده‌های جدول ۷ نشان می‌دهد که بین دو میانگین نظری و اکتسابی در مولفه کیفیت زندگی تفاوت وجود دارد که این مقدار تفاوت نیز از لحاظ آماری معنادار است ($\text{sig} < 0/05$). به عبارت دیگر باید گفت: شهر شدن روستای زیارت بر کیفیت زندگی ساکنان این منطقه تاثیر دارد، در واقع بیانگر این نکته می‌باشد که ارتقا یافتن روستا زیارت به شهر باعث بهبود شرایط و کیفیت زندگی ساکنین از طریق افزایش خدمات فرهنگی، آموزشی و درمانی آنان شده است.

فرضیه دوم این پژوهش عبارت است از: «به نظر می‌رسد شهر شدن روستای زیارت بر وضعیت اقتصادی-اجتماعی ساکنان این منطقه تاثیر دارد».

۱۴۴

جدول ۸) مفروضات آزمون T تک‌متغیره برای وضعیت اقتصادی-اجتماعی

مقایسه میانگین نظری با میانگین اکتسابی							متغیر
مقدار T	مقدار T	مقدار T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نظری	میانگین اکتسابی	
۶۷۵,۱	۱,۹۶	۱۰۱	۰۹۷	۱۵	۳۹۲۲,۱۴	۶۰۷۸,۰	

داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد که بین دو میانگین نظری و اکتسابی در مولفه وضعیت اقتصادی-اجتماعی تفاوت وجود دارد ولی این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار نیست ($\text{sig} > 0/05$). به عبارت دیگر باید گفت: شهر شدن روستای زیارت بر وضعیت اقتصادی-اجتماعی ساکنان این منطقه تاثیر ندارد، در واقع بیانگر این است که ارتقا روستای زیارت به شهر باعث بوجود آمدن شرایط شغلی و اجتماعی جدیدی در این منطقه نشده است و هنوز مردم این شهر به کارهای کشاورزی و دامداری مشغول هستند و هیچگونه بهبودی در شرایط اقتصادی و اجتماعی آنها حاصل نگردیده است.

فرضیه سوم این پژوهش عبارت است از: «به نظر می‌رسد شهر شدن روستای زیارت بر ساماندهی مطلوبیت سکونتگاهی ساکنان این منطقه تاثیر دارد».

جدول ۹) مفروضات آزمون T تک متغیره برای ساماندهی وضعیت سکونتگاهی

مقایسه میانگین نظری با میانگین اکتسابی							متغیر
اختلاف میانگین نظری با اکتسابی	میانگین اکتسابی	میانگین نظری	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T محاسباتی	مقدار T جدول بحرانی	
۱۹۶۱.۴	۲۲,۸۰۳۹	۲۷	۰۰۰	۱۰۱	۷۳۰.۵	۱,۹۶	ساماندهی مطلوبیت سکونتگاهی

داده‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که بین دو میانگین نظری و اکتسابی در مولفه‌ی ساماندهی وضعیت سکونتگاهی تفاوت وجود دارد و این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار است ($sig < 0/05$). به عبارت دیگر باید گفت: شهر شدن روستای زیارت بر ساماندهی وضعیت سکونتگاهی ساکنان این منطقه تأثیر دارد، بیانگر این نکته است که با ارتقای روستای زیارت به شهر باعث بهبود ساخت‌وسازهای این شهر جدید شده است و در استفاده از مصالح و قوانین ساخت و ساز سکونتگاه دقت بیشتری به عمل آمده است و باعث بهبود سکونتگاه در این منطقه شده است.

۱۴۵

۵-۲-۲- بررسی وضعیت مولفه‌های اصلی پژوهش با متغیرهای تعدیل‌کننده پژوهش

جدول ۱۰) فراوانی، میانگین و انحراف معیار در مولفه‌های اصلی پژوهش در افراد مورد مطالعه بر حسب میزان تحصیلات آنان

متغیرها	سطح تحصیلات	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	سطح معناداری
کیفیت زندگی	زیردیپلم	۴۳	۳۲,۰۴۶۵	۵,۶۷۷۶۷	۱۸,۰۰	۴۲,۰۰	Sig=۰/۰۰۱
	دیپلم	۳۳	۳۵,۸۴۸۵	۳,۸۲۵۲۵	۳۰,۰۰	۴۳,۰۰	
	کارشناسی	۱۸	۳۷,۳۸۸۹	۵,۴۸۹۴۴	۲۶,۰۰	۴۴,۰۰	
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۸	۳۵,۲۵۰۰	۵,۰۳۵۵۹	۲۸,۰۰	۴۱,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۳۴,۴۷۰۶	۵,۴۳۶۷۸	۱۸,۰۰	۴۴,۰۰	
	زیردیپلم	۴۳	۱۳,۸۳۷۲	۳,۸۶۰۲۴	۷,۰۰	۲۳,۰۰	Sig=۰/۰۰۶
	دیپلم	۳۳	۱۴,۰۹۰۹	۲,۴۷۹۴۶	۱۰,۰۰	۱۸,۰۰	

	وضعیت اقتصادی - اجتماعی	کارشناسی	۱۸	۱۶,۵۰۰۰	۴,۶۶۸۴۲	۱۰,۰۰	۲۵,۰۰
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۸	۱۳,۸۷۵۰	۳,۰۴۴۳۲	۱۱,۰۰	۱۸,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۱۴,۳۹۲۲	۳,۶۶۴۵۴	۷,۰۰	۲۵,۰۰	
Sig=۰/۴۳۷	وضعیت سکونت‌گاهی	زیردیپلم	۴۳	۲۴,۱۳۹۵	۶,۶۳۵۳۴	۱۱,۰۰	۳۷,۰۰
		دیپلم	۳۳	۲۱,۷۸۷۹	۷,۲۵۳۲۶	۱۰,۰۰	۴۲,۰۰
		کارشناسی	۱۸	۲۱,۳۳۳۳	۱۰,۰۱۱۷۶	۹,۰۰	۳۷,۰۰
		کارشناسی ارشد و بالاتر	۸	۲۳,۱۲۵۰	۴,۴۲۱۹۴	۱۸,۰۰	۳۱,۰۰
		جمع	۱۰۲	۲۲,۸۰۳۹	۷,۳۹۵۵۳	۹,۰۰	۴۲,۰۰

داده‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد که بین میانگین نمره در مولفه‌های وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی در افراد مورد مطالعه برحسب میزان تحصیلات آنان تفاوت وجود دارد ولی این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار نیست ($sig > 0/05$). به عبارت دیگر میزان وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی در افراد مورد مطالعه، با سطح تحصیلات مختلف در یک حد است؛ اما بین میانگین نمره در مولفه کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه برحسب میزان تحصیلات آنان تفاوت وجود دارد و این مقدار تفاوت نیز از لحاظ آماری معنادار است ($sig < 0/05$). به عبارت دیگر میزان کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه، با سطح تحصیلات مختلف در یک حد نیست و این خود گویای این امر است که با بالا رفتن تحصیلات افراد نقطه نظرات آنها از کیفیت زندگی در یک محیط شهری و در یک محیط روستایی فرق دارد و با توجه اینکه زیارت به شهر ارتقا یافته است ولی هیچگونه بهبودی در کیفیت زندگی این افراد رخ نداده است ساکنان شهر زیارت از این مورد ناراضی هستند و باید مدیران و برنامه‌ریزان شهری در تلاش برای بهبود کیفیت زندگی ساکنان باشند تا این نارضایتی کمتر شود.

۱۴۶

جدول (۱۱) فراوانی، میانگین و انحراف معیار در مولفه‌های اصلی پژوهش در افراد مورد مطالعه برحسب جنسیت آنان

متغیرها	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	سطح معناداری
کیفیت زندگی	مرد	۷۳	۳۵,۶۷۱۲	۵,۰۰۵۷۰	۲۶,۰۰	۴۴,۰۰	Sig=۰/۰۰۰
	زن	۲۹	۳۱,۴۴۸۳	۵,۳۸۲۴۲	۱۸,۰۰	۳۸,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۳۴,۴۷۰۶	۵,۴۳۶۷۸	۱۸,۰۰	۴۴,۰۰	
	مرد	۷۳	۱۴,۷۱۲۳	۳,۷۲۱۱۱	۱۰,۰۰	۲۵,۰۰	Sig=۰/۱۶۳
	زن	۲۹	۱۳,۵۸۶۲	۳,۴۴۸۷۸	۷,۰۰	۱۹,۰۰	

	۲۵,۰۰	۷,۰۰	۳,۶۶۴۵۴	۱۴,۳۹۲۲	۱۰۲	جمع	وضعیت اقتصادی- اجتماعی
Sig=۰/۱۳۳	۴۲,۰۰	۹,۰۰	۷,۹۹۹۲۴	۲۲,۱۰۹۶	۷۳	مرد	وضعیت سکونت گاهی
	۳۴,۰۰	۱۱,۰۰	۵,۳۲۲۳۷	۲۴,۵۵۱۷	۲۹	زن	
	۴۲,۰۰	۹,۰۰	۷,۳۹۵۵۳	۲۲,۸۰۳۹	۱۰۲	جمع	

داده‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد که بین میانگین نمره در مولفه‌های وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت گاهی در افراد مورد مطالعه برحسب جنسیت آنان تفاوت وجود دارد ولی این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار نیست ($sig > 0/05$). به عبارت دیگر میزان وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت گاهی در زنان و مردان مورد مطالعه، در یک حد است؛ اما بین میانگین نمره در مولفه کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه برحسب جنسیت آنان تفاوت وجود دارد و این مقدار تفاوت نیز از لحاظ آماری معنادار است ($sig < 0/05$). به عبارت دیگر میزان کیفیت زندگی در مردان و زنان مورد مطالعه در یک حد نیست و بیانگر این مطلب است که کیفیت زندگی از دیدگاه مردان و زنان متفاوت می‌باشد و این خود بدلیل محدودیت‌ها و محرومیت‌هایی است که در این جوامع کوچک بر زنان وارد می‌شود چراکه با ارتقای زیارت به شهر هیچگونه تغییری در بهبود کیفیت زندگی زنان رخ نداده است و برنامه‌ریزان و مدیران شهری باید در تلاش باشند تا ۱۴۷ این خواسته به حق زنان را مبنی بر بهبود کیفیت زندگی برای آنان را برآورده کنند تا نقش شهرهای کوچک در این زمینه نیز بارز و روشن شود.

جدول ۱۲) فراوانی، میانگین و انحراف معیار در مولفه‌های اصلی پژوهش در افراد مورد مطالعه برحسب وضعیت تأهل آنان

متغیرها	وضعیت تأهل	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	سطح معناداری
کیفیت زندگی	مجرد	۲۲	۳۴,۰۹۰۹	۷,۵۵۲۴۱	۱۸,۰۰	۴۲,۰۰	Sig=۰/۷۱۳
	متاهل	۸۰	۳۴,۵۷۵۰	۴,۷۵۱۴۸	۲۶,۰۰	۴۴,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۳۴,۴۷۰۶	۵,۴۳۶۷۸	۱۸,۰۰	۴۴,۰۰	
وضعیت اقتصادی- اجتماعی	مجرد	۲۲	۱۵,۲۲۷۳	۴,۳۶۳۶۱	۷,۰۰	۲۵,۰۰	Sig=۰/۲۲۹
	متاهل	۸۰	۱۴,۱۶۲۵	۳,۴۴۳۷۴	۱۰,۰۰	۲۳,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۱۴,۳۹۲۲	۳,۶۶۴۵۴	۷,۰۰	۲۵,۰۰	

Sig=۰/۴۱۳	۳۷,۰۰	۱۳,۰۰	۷,۱۲۱۲۴	۲۳,۹۵۴۵	۲۲	مجرد	وضعیت سکونت‌گاه ی
	۴۲,۰۰	۹,۰۰	۷,۴۸۱۶۱	۲۲,۴۸۷۵	۸۰	متأهل	
	۴۲,۰۰	۹,۰۰	۷,۳۹۵۵۳	۲۲,۸۰۳۹	۱۰۲	جمع	

داده‌های جدول ۱۲ نشان می‌دهد که بین میانگین نمره در مولفه‌های وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت سکونت‌گاهی و کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه برحسب وضعیت تأهل آنان تفاوت وجود دارد ولی این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار نیست ($sig > 0/05$). به عبارت دیگر میزان وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی و کیفیت زندگی در مجردین و متأهلین در یک حد است که این خود بیانگر این مطلب می‌باشد که وضعیت تأهل هیچگونه تاثیری در وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت سکونت‌گاهی و کیفیت زندگی افراد ساکن در شهر زیارت ندارد.

جدول (۱۳) فراوانی، میانگین و انحراف معیار در مولفه‌های اصلی پژوهش در افراد مورد مطالعه برحسب سن آنان

متغیرها	گروه‌های سنی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	سطح معناداری
کیفیت زندگی	بین ۱۹ تا ۲۹	۳۴	۳۴,۹۴۱۲	۵,۶۹۳۹۲	۱۸,۰۰	۴۴,۰۰	Sig=۰/۲۸۳
	بین ۳۰ تا ۳۹	۲۵	۳۳,۲۰۰۰	۵,۹۱۶۰۸	۲۱,۰۰	۴۳,۰۰	
	بین ۴۰ تا ۴۹	۲۹	۳۵,۶۵۵۲	۴,۹۰۸۲۷	۲۸,۰۰	۴۳,۰۰	
	۵۰ به بالا	۱۴	۳۳,۱۴۲۹	۴,۷۰۴۴۵	۲۸,۰۰	۴۱,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۳۴,۴۷۰۶	۵,۴۳۶۷۸	۱۸,۰۰	۴۴,۰۰	
وضعیت اقتصادی - اجتماعی	بین ۱۹ تا ۲۹	۳۴	۱۴,۸۲۳۵	۳,۴۱۵۳۹	۱۰,۰۰	۲۵,۰۰	Sig=۰/۴۱۷
	بین ۳۰ تا ۳۹	۲۵	۱۳,۶۸۰۰	۳,۸۲۶۶۶	۷,۰۰	۲۳,۰۰	
	بین ۴۰ تا ۴۹	۲۹	۱۴,۹۳۱۰	۴,۱۳۹۸۰	۱۰,۰۰	۲۵,۰۰	
	۵۰ به بالا	۱۴	۱۳,۵۰۰۰	۲,۷۹۴۲۲	۱۰,۰۰	۱۹,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۱۴,۳۹۲۲	۳,۶۶۴۵۴	۷,۰۰	۲۵,۰۰	
وضعیت سکونت‌گاهی	بین ۱۹ تا ۲۹	۳۴	۲۳,۴۱۱۸	۷,۰۹۲۹۷	۱۱,۰۰	۳۷,۰۰	Sig=۰/۵۷۱
	بین ۳۰ تا ۳۹	۲۵	۲۳,۲۰۰۰	۶,۱۵۰۸۸	۱۰,۰۰	۳۶,۰۰	
	بین ۴۰ تا ۴۹	۲۹	۲۳,۰۰۰۰	۸,۷۶۲۷۵	۹,۰۰	۴۲,۰۰	
	۵۰ به بالا	۱۴	۲۰,۲۱۴۲	۷,۳۰۸۳۶	۹,۰۰	۳۲,۰۰	
	جمع	۱۰۲	۲۲,۸۰۳۹	۷,۳۹۵۵۳	۹,۰۰	۴۲,۰۰	

داده‌های جدول ۱۳ نشان می‌دهد که بین میانگین نمره در مولفه‌های وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی و کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه برحسب سن آنان تفاوت وجود دارد ولی این مقدار تفاوت از لحاظ آماری معنادار نیست ($\text{sig} > 0/05$). به عبارت دیگر میزان وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی کیفیت زندگی در افراد مورد مطالعه، در گروه‌های سنی مختلف در یک حد است، در واقع سن هیچگونه تأثیری در وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سکونت‌گاهی کیفیت زندگی ساکنان شهر زیارت ندارد.

۵-۲-۳- آزمون فرضیات پژوهش در روش آزمون پیرسون

آزمون‌های همبستگی به دو دسته کلی پارامتریک (تحلیل همبستگی پیرسون) و ناپارامتریک (تحلیل همبستگی اسپیرمن) تقسیم می‌شوند.

ضریب همبستگی ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی، یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغیر است. ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می‌دهد. این ضریب بین ۱ تا -۱ است و در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر، برابر صفر است.

۱۴۹

جدول ۱۴) بررسی ضریب پیرسون سن در مولفه‌های اصلی پژوهش

مطلوبیت سکونتگاهی		وضعیت اقتصادی-اجتماعی		کیفیت زندگی		متغیرها
P	R	P	R	P	R	سن
۰,۳۴۴	-۰,۰۹۵	۰,۴۴۲	-۰,۰۷۷	۰,۴۶۳	-۰,۰۷۳	

داده‌های جدول ۱۴ که رابطه ضریب همبستگی بین سن و متغیرها را نشان می‌دهد، می‌توان گفت: چون ضریب همبستگی محاسبه شده در بین دو متغیر سن با کیفیت زندگی برابر $(r = -0/073)$ ، سن با وضعیت اقتصادی اجتماعی برابر $(r = -0/077)$ ، سن با مطلوبیت سکونتگاهی برابر $(r = -0/095)$ که هر سه در سطح اطمینان ۹۵ درصد، از ضریب همبستگی جدول بحرانی $(r = 0/195)$ کمتر است و همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری برای کیفیت زندگی $(0,463)$ ، وضعیت اقتصادی اجتماعی $(0,442)$ و مطلوبیت سکونتگاهی $(0,344)$ که هر سه بیشتر از پنج درصد $(0,05)$ است، پس باید گفت بین این متغیرها رابطه و همبستگی مستقیم وجود ندارد. در نتیجه فرضیه صفر پذیرفته و فرضیه پژوهش رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت: افزایش سن بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی این جامعه تأثیر

ندارد. از سوی دیگر باتوجه به جدول بالا که r منفی می‌باشد یعنی همبستگی منفی دارند که نشان دهنده این نکته است که با افزایش سن کاهش کیفیت زندگی وضعیت اقتصادی-اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی دیده می‌شود.

جدول ۱۵) بررسی ضریب پیروان تحصیلات در مولفه‌های اصلی پژوهش

متغیرها		کیفیت زندگی		وضعیت اقتصادی-اجتماعی		مطلوبیت سکونتگاهی	
		P	R	P	R	P	R
تحصیلات		۰,۲۶۹	-۰,۱۱۰	۰,۱۲۹	۰,۱۵۱	۰,۳۲۳	۰,۰۰۱

داده‌های جدول ۱۵ که رابطه ضریب همبستگی بین تحصیلات و متغیرها را نشان می‌دهد. بین وضعیت اقتصادی-اجتماعی، مطلوبیت سکونتگاهی و تحصیلات همبستگی در سطح $0,01$ معنادار است و بین وضعیت کیفیت زندگی و تحصیلات همبستگی در سطح $0,05$ معنادار است ضریب همبستگی محاسبه شده در بین دو متغیر تحصیلات با کیفیت زندگی برابر $(r = -0,110)$ ، تحصیلات با وضعیت اقتصادی-اجتماعی برابر $(r = 0,151)$ که در سطح اطمینان ۹۵ درصد از ضریب همبستگی جدول بحرانی $(r = 0,195)$ کمتر است، تحصیلات با مطلوبیت سکونتگاهی برابر $(r = 0,323)$ که در سطح اطمینان ۹۵ درصد از ضریب همبستگی جدول بحرانی $(r = 0,195)$ بیشتر است و همچنین باتوجه به اینکه سطح معناداری برای کیفیت زندگی $(0,269)$ ، وضعیت اقتصادی اجتماعی $(0,129)$ که هر دو بیشتر از $(0,05)$ است پس باید گفت بین تحصیلات، کیفیت زندگی و وضعیت اقتصادی-اجتماعی رابطه و همبستگی مستقیم وجود ندارد. در نتیجه فرضیه صفر پذیرفته و فرضیه پژوهش رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت: افزایش تحصیلات بر کیفیت زندگی وضعیت اقتصادی اجتماعی این جامعه تاثیر ندارد. از سوی دیگر باتوجه به جدول بالا که R کیفیت زندگی منفی می‌باشد یعنی همبستگی منفی دارند که نشان دهنده این نکته است که با افزایش تحصیلات کاهش کیفیت زندگی دیده می‌شود، سطح معناداری در مطلوبیت سکونتگاهی $(0,001)$ که کمتر از پنج درصد $(0,05)$ است پس باید گفت بین تحصیلات و مطلوبیت سکونتگاهی رابطه و همبستگی مستقیم وجود دارد. در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش پذیرفته می‌شود و در واقع با افزایش تحصیلات، مطلوبیت سکونتگاهی نیز افزایش می‌یابد.

نتیجه گیری

۱- باتوجه به اینکه در دو دهه گذشته در کشور ایران تبدیل روستا به شهر از زمینه‌های تغییر در نظام سلسله مراتب شهری و روستایی و همچنین پیوندهای میان این سکونتگاه‌ها بوده و گاه آثار و پیامدهای مثبت و منفی نیز به همراه داشته است، اگر شکل‌گیری شهرهای کوچکی همانند زیارت در محیط‌های روستایی بنحو مطلوب و با در نظر گرفتن ضوابط و معیارها و تجارب علمی صورت پذیرد چه بسا پیامدهای مثبتی در بهبود تعاملات بین روستا و شهر داشته باشد و در دگرگونی ساختار فضایی و کالبدی محیط‌ها روستایی و مناطق کشور موثر باشد، همچنین بواسطه جذب جمعیت و خدمات و امکانات در روستاهای ارتقا یافته به شهر همانند زیارت و اجرای طرح‌های توسعه در آنها به دگرگونی‌هایی در بافت اینگونه شهرهای کوچک نوپا صورت می‌گیرد و باعث ساماندهی وضعیت سکونتگاهی ساکنان شده است.

۲- در ادامه برای اینکه ارتقای روستای زیارت به شهر، به اهداف توسعه ملی کمک کند و بازتاب‌های منفی آن نیز کمتر شود یا بطور کامل از بین برود می‌بایست به دو نکته توجه کرد ابتدا باید ملاک و معیارهای منطقی و علمی برای تبدیل روستا به شهر، البته هماهنگ با اهداف و چارچوب راهبرد توسعه شهرهای کوچک تعیین گردد که این خود نیازمند تغییر در برخی از معیارهای فعلی در زمینه شناخت شهر است. دوم اینکه به منظور سازماندهی و توسعه روستای زیارت به شهر ارتقا یافته است می‌بایست راهبرد توسعه شهرهای کوچک تدوین گردد و ملاک عمل قرار گیرد، در واقع شهر کوچک زیارت هیچگونه تاثیری در وضعیت اقتصادی ۱۵۱ اجتماعی ساکنان آن نداشته است در این خصوص باید سیاست‌هایی را اعمال کرد تا پیوستگی و روابط متقابل هرچه بهتر این شهرهای کوچک و روستاها ایجاد شود تا شهرهای کوچک پویایی مناسب را در ابعاد مختلف اقتصادی- اجتماعی بیابند و باید به دنبال برنامه‌ریزی‌های دقیق و درست در این زمینه باشیم.

۳- کیفیت زندگی بعنوان مفهومی چندبعدی امروزه به معنی فراهم بودن مطلوب‌های موردنظر شهروندان است که این مفهوم در کنش متقابل میان ویژگی‌های محیطی-کالبدی، اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی با خصوصیات فردی حاصل می‌شود. استقبال مردم برای شهر شدن روستای زیارت تا حد بسیاری مرتبط با بهره‌مندی از امکاناتی است که بسیاری از نواحی روستایی کشور از آن بی‌بهره‌اند. شهر شدن زیارت نیز زمینه ایجاد امکانات را فراهم می‌سازد و باتوجه به اینکه از منظر روانشناختی نیز تا حد بسیاری شهر شدن روستای زیارت زمینه تصاحب مفهوم شهری شده (برای گریز از عبارت دهاتی) را برای شهروندان فراهم می‌سازد، در بهبود کیفیت زندگی موثر است. در کل در شهر زیارت نیز با ارتقا روستا به شهر از دیدگاه پاسخ دهندگان به پرسشنامه کیفیت زندگی بهتر شده است و حتی این کیفیت بین پاسخ دهندگان زن و مرد با تحصیلات

متفاوت، گوناگون می‌باشد چراکه باتوجه به فرهنگ روستایی این شهر کوچک زنان احساس کیفیت زندگی کمتری دارند و همچنین افراد تحصیل کرده نیز احساس بهبود کیفیت زندگی کمتری را در این شهر دارند. ۴- با افزایش سن کاهش کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی دیده می‌شود چراکه با افزایش سن دیدگاه متفاوت و انتظاری بالاتر از کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی دارند از سوی دیگر افزایش تحصیلات بر کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی اجتماعی این جامعه تاثیر معکوسی دارد چراکه با افزایش تحصیلات کاهش کیفیت زندگی دیده می‌شود و ساکنان تحصیل کرده انتظار بالاتری نسبت به بهره‌مندی از امکانات دارند، تحصیلات و مطلوبیت سکونتگاهی نیز رابطه و همبستگی مستقیم وجود دارد و در واقع با افزایش تحصیلات، مطلوبیت سکونتگاهی نیز افزایش می‌یابد و ساکنان تحصیل کرده به دنبال مطلوبیت سکونتگاهی بیشتری می‌باشند در کل افزایش سن و تحصیلات توقع و انتظار ساکنان را نسبت به کیفیت زندگی، وضعیت اقتصادی اجتماعی و مطلوبیت سکونتگاهی دارند.

راهکارها

باتوجه به نتایج به دست آمده از تحقیق جهت ارتقا روستاها به شهرها راهکارهای زیر ارائه می‌گردد:

- تفکر و قدرت سیاسی در ارتقاء روستا به شهر نقش کمتری داشته باشد و بیشتر به شرایط دیگر در این فرآیند توجه گردد. ۱۵۲

- ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان حتی در روستاها قابل اجراست و نیاز حتمی به شهر شدن نیست.

- در روستاهای تازه شهر شده توجه کافی و دقیق به زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و ایجاد خوداشتغالی ساکنان در اولویت قرار گیرد.

- تکثر تعداد شهرهای با جمعیت کمتر از ۵۰۰۰ نفر و ایجاد شهرداری‌ها باعث بار مالی مضاعف برای دولت بوده است لذا دقت در این ارتقاء باعث خدمات‌رسانی بهتر و بهبود وضعیت سکونتگاهی ساکنان می‌شود.

- توانمندسازی اقتصادی روستائیان و بهبود زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل، همچنین افزایش سطح امکانات خدماتی و رفاهی راه‌حلی مناسب‌تر نسبت به ارتقا روستا به شهر می‌باشد.

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- ابراهیم‌زاده، عیسی و دیگران (۱۳۹۱)، «تحلیلی کارکردی از نقش اقتصادی شهرهای کوچک در توسعه روستایی (مطالعه موردی: زاهد شهر در بخش شیب کوه فسا)»، **مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی**، س ۲۳، ش ۱.
- ۲- ایراندوست، کیومرث و امینی، امین (۱۳۹۰)، «ارزیابی چالش‌های مدیریت شهرهای کوچک اندام از دید گروه‌های ذینفوذ»، **فصلنامه مطالعات شهری**، ش ۱.
- ۳- ایزدی خرامه، حسن (۱۳۸۰)، «تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه روستایی (مورد مطالعه: استان فارس)»، **پایان‌نامه دکتری جغرافیا در برنامه‌ریزی روستایی**، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- ۴- حسن‌زاده، رمضان (۱۳۹۲)، **روش تحقیق در علوم رفتاری**، چ ۱۴، تهران: نشر ساولان.
- ۵- دانش، زاهد و دیگران (۱۳۹۳)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه موردی: کارکنان اداره کار و رفاه اجتماعی شهر تهران)»، **ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه**، ش ۱۷۲.
- ۶- دلاور، علی (۱۳۷۸)، **اجتمالات و آمار کاربردی در روانشناسی و علوم تربیتی**، چ ۳، تهران: نشر وزیری.
- ۷- افتخاری، رکن‌الدین و ایزدی خرامه، حسن (۱۳۸۱)، «نقش تبدیل روستا به شهر در افزایش فرصت‌های شغل و کاهش بیکاری در نواحی روستایی (مطالعه موردی: استان فارس)»، **دومین همایش دوسالانه اقتصاد ایران**، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- ۸- رضوانی، محمدرضا و دیگران (۱۳۸۹)، «ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی (مطالعه موردی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان‌های لرستان و کردستان)»، **فصلنامه پژوهش‌های روستایی**، ش ۱.
- ۹- زنگنه، یعقوب و دیگران (۱۳۹۲)، «تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه منطقه‌ای و تحولات نظام شهری (مطالعه موردی: استان خراسان رضوی)»، **مجله مطالعات جغرافیایی مناطق خشک**، س ۴، ش ۱۳.
- ۱۰- شیولسون، ریچارد (۱۳۹۵)، **استدلال آماری در علوم رفتاری**، چ ۱۰، تهران: نشر جهاد دانشگاهی.
- ۱۱- شکوئی، حسین (۱۳۹۳)، **دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری**، ج ۱، چ ۱۰، تهران: انتشارات سمت.
- ۱۲- لینیقی، امیرحسین (۱۳۷۸)، «داده‌ایی از عدم تعادل در جامعه ایران استان‌های مرزی»، **فصلنامه راهبردی**، ش ۶.
- ۱۳- کریمی، بهرام و دیگران (۱۳۹۱)، «ارزیابی تاثیر ارتقای روستاها به شهر در توسعه مناطق کوهستانی از دیدگاه مردم محلی (مطالعه موردی: سیمان- شهرستان سیاهکل)»، **فصلنامه پژوهش‌های روستایی**، س ۱، ش ۳.
- ۱۴- نظریان، اصغر (۱۳۷۵)، «جایگاه شهرهای کوچک در سازماندهی فضا و توسعه ملی»، **فصلنامه تحقیقات جغرافیایی**، ش ۴۲.
- ۱۵- نظریان، اصغر و بهارلویی، کتایون (۱۳۹۲)، «بررسی کارکرد شهرهای کوچک در نظام شهری و توسعه منطقه‌ای (مطالعه موردی: شهر نائین)»، **فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری**، ش ۴.

لاتين:

- 16- Abou-Korin, Antar (2014). Small-size urban settlements: Proposed approach for managing urban future in developing countries of increasing technological capabilities, the case of Egypt. *Ain Shams Engineering Journal*. No.5.
- 17- Bajracharya, Bhishna (1950). Promoting Small Towns for Rural Development: A View from Nepal. *Asia Pacific Population Journal*. No.2.
- 18- Bayat, Moude (2010). Quality of life of women in the city of Mashhad, the strategic ideas of the woman and family. Vol.9.
- 19- Fanni, Z (2010). Women in urban labor markets: Comparative Study of Tehran and Montreal. *Journal of Urban and Regional Research*. Year.3. No.11.
- 20- Gaile, Garyl (1992). Improving Rural-Urban Linkages, Through Small Town Market-Based Development. No.2.
- 21- Kammeier, Hans (2003). Regional Rural Urban and Subregional Linkages in the Mekong Region. A Holistic Approach to Development and Poverty Reduction. Asian Development bank.
- 22- Li, Ying and others (2011). Study on the Development of Rural Urbanization in Beijing. *Procedia Environmental Sciences* 11.
- 23- Omoja Lawrence (1987). *The Role of Small Towns in Rural Development in Borno State, Nigeria*. uk, London, University.
- 24- Pederson, poet (1995). The Small Town Agents, Their Policies and Strategies Regional Development Dialogue. No.2.
- 25- Rahnemai, Mirall (2010). Analysis of quality of life in distressed areas of Myandoab. *Urban Management Journal*. No.28.
- 26- Schyns, Piro & Boelhouwer, Jack (2004). The State of the City Amsterdam Monitor: Measuring Quality of Life in Amsterdam In Community Quality-of-Life Indicators.
- 27- United Nations Center for Settlement (UNCHS) (1985). Population Distribution and Urbanization: A Review of Policy Option, Nairobi Kenya. UNCHS..